

БЛАГОВРЕМЕН ИЗБОР СУДИЈА¹

Увод

Судство у Републици Србији суочава се бројним кадровским проблемима међу којима се, нарочито, издвајају старосна структура носилаца судијске функције и непопуњеност свих судијских места. Тренутно, није попуњено неколико стотина судијских места, а иста су упражњена, углавном, због напредовања и/или престанка судијске функције. У сваком случају, поступак попуњавања судијских места отпочиње, тек, након упражњавања истих и зависи, у великој мери, од воље и (пр)оцене Високог савета судства зато што нема детаљних, јасних и изричитих правила и рокова. Неретко, овакав приступ доводио је до "паралисања" појединих судова и то, нарочито, оних са малим бројем судија. Тим поводом, неопходно је идентификовати и анализирати постојећи нормативни оквир, али и предложити идеје за измене и унапређење истог.

Нормативни оквир

Релевантне одредбе: чл. 148. ст. 1. Устава Републике Србије; чл. 47., чл. 57. ст. 1. и чл. 59. Закона о судијама (``Сл. гласник РС`` бр. 116/2008, 58/2009, 104/2009, 101/2010, 8/2012, 121/2012, 124/2012, 101/2013, 111/2014, 117/20014, 40/2015, 106/2015, 47/2017); чл. 5. Правилника о критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности за избор судије на сталној судијској функцији у други или виши суд и о критеријумима за предлагање кандидата за председника суда (``Сл. гласник РС`` бр. 94/2016); чл. 40. Пословника о раду Високог савета судства (``Сл. гласник РС`` бр. 29/2013, 4/2016, 91/2016, 24/2017, 7/2018, 69/2018); чл. 2. Правилника о вођењу личног листа за судију, судију поротника и запосленог у суду (``Сл. гласник РС`` бр. 108/2016).

Устав Републике Србије

(1) Судији престаје судијска функција на његов захтев, наступањем законом прописаних услова или разрешењем из законом предвиђених разлога, као и ако не буде изабран на сталну функцију.

¹ Анализу и предлог за измену нормативног оквира сачинио је Душан Милошевић, судија прекршајног суда у Крушевцу

Закон о судијама

Члан 47.

- (1) Избор судија оглашава Високи савет судства.
- (2) Оглас се објављује у "Службеном гласнику Републике Србије" и другом средству јавног обавештавања које покрива целу Републику Србију.

Члан 57.

- (1) Судијска функције престаје на захтев судије, кад судија наврши радни век, кад трајно изгуби радну способност, кад не буде изабран на сталну функцију или кад буде разрешен.

Члан 59.

- (1) Судији престаје радни век кад наврши 65 година живота, по сили закона.
- (3) Изузетно од става 1. овог члана, судији Врховног касационог суда престаје радни век кад наврши 67 година живота, по сили закона.

Правилник о критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности за избор судије на сталној судијској функцији у други или виши суд и о критеријумима за предлагање кандидата за председника суда

Члан 5.

Високи савет судства оглашава избор судија у "Службеном гласнику Републике Србије" и у дневном листу "Политика" ради попуне упражњених судијских места у судовима у Републици Србији.

Пословник о раду Високог савета судства

Члан 40.

Избор судија оглашава се у "Службеном гласнику Републике Србије" и у дневном листу "Политика".

**Правилник о вођењу личног листа за судију, судију поротника и запосленог у
суду**

Члан 2.

(1) Високи савет судства води лични лист за сваког судију, судију поротника и запосленог у суду у електронском облику путем специјализоване софтверске апликације за евидентирање и обраду личног листа водећи рачуна о заштити и тајности података.

(2) Подаци у личном листу морају бити тачни, потпуни, правовремени и ажурни и воде се у складу са прописима којима се уређује заштита података о личности.

Анализа

Овој проблематици није се приступило темељно и систематично, нити су, ваљано, искоришћени постојећи ресурси и капацитети. Пре свега, очигледан је недостатак рока за отпочиње поступка ради попуне упражњених судијских места, те попуњавање истих зависи, у претежној мери, од воље и (пр)оцене Високог савета судства. Потом, намеће се и питање због чега је постојећа законска одредба о оглашавању избора судија из чл. 47. ст. 1. Закона о судијама "трансплатована" у мање-више модификованом облику у одредбу чл. 5. Правилника о критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности за избор судије на сталној судијској функцији у други или виши суд и о критеријумима за предлагање кандидата за председника суда, односно зашто је, баш, напред наведеном подзаконском општем правном акту дата предност у односу друге релевантне подзаконске опште правне акте обзиром да из назива конкретног прописа произилази да се односи на судије на сталној судијској функцији и на кандидате за председнике судова, док отпочињање поступка за избор судија не прави никакву разлику између тзв. првог избора на судијску функцију и избора на сталну судијску функцију, него се односи, подједнако, на обе категорије. Уједно, нејасна је и извесна термилошко-појмовна неусклађеност између горе описаних чланова. Конкретно, због чега назив законског члана гласи "оглашавање избора", док назив члана из горе поменутог подзаконског општег правног акта гласи "отпочињање поступка". Такође, зашто је и у садржини члана из подзаконског општег правног акта придодата одредница "ради попуне упражњених судијских места у судовима у Републици Србији" које, пак, нема у одговарајућој законској одредби, као и због чега се у истом фаворизује само један штампани медији и то дневни лист "Политика", иако је у законском тексту употребљена, крајње, неутрална одредница "средство јавног обавештавања које покрива целу Републику Србију".

Поред тога, а као што је, већ, поменуто, заступљен је јединствени модел отпочињања поступка попуњавања судијских места који је условљен претходном

упражњеношћу истих невезано од начина на који је судијска функција престала. По свој прилици, ради се о погрешном приступу који онемогућава да се упражњена судијска места попуне, колико-толико, правовремено, иако постоји простор за одређену (ре)акцију. Тим поводом, а као логичан избор, намеће се додатна диверзификација и модификација постојећих разлога за престанак судијске функције на начин што би се поступку попуњавања судијског места упражњеног услед навршавања радног века судије придао извесни приоритет обзиром да представља, крајње, објективну и извесну околност због чега би отпочињао, чак, и пре наступања напред наведеног разлога за престанак судијске функције. Наравно, неопходно би било предузети одређене промене релевантног правног оквира, а што ће бити детаљније образложено у наставку.

Резиме

Суштински, нејасно је да ли би ово питање требало подробније регулисати у оквиру закона или у подзаконском општем правном акт, док се прихватањем друге опције отвара и питање одабира одговарајућег подзаконског општег правног акта обзиром да се за Правилник о критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности за избор судије на сталној судијској функцији у други или виши суд и о критеријумима за предлагање кандидата за председника суда, баш, и не може рећи да представља најпримереније решење. Уједно, намеће се и питање одабира адекватног назива за предложени члан, односно да ли се приклонити законском називу "оглашавање избора" или називу "отпочињање поступка" који је, пак, присутан у напред наведеном подзаконском општем правном акту.

Садржински, најбољу солуцију представља комбинација постојећих законских одредаба и релевантних одредаба из напред горе описаног општег правног акта. Додуше, неопходно је извршити одређене термилошко-појмовне корекције и усаглашавања на начин што би се, експлицитно, навело да поступак ради попуне упражњеног судијског места отпочиње објављивањем огласа и то по престанку судијске функције у суду у Републици Србији. Свакако, напред наведени оглас објављивао би се у "Службеном гласнику Републике Србије", док би постојећу законску формулацију "друго средство јавног обавештавања" требало заменити прикладнијом "штампани медији" обзиром да је иста у складу са Уставом РС као највишим општим правним актом и Законом о јавном информисању и медијима који је, пак, темељни пропис у области јавног информисања. Насупрот томе, дневни лист "Политика" изгубио би екслузивитет, а предложеним решењем добило би се на квантитету и, нужно, на квалитету из разлога што би се горе поменути оглас објављивао у најмање два штампана медија који покривају целу Републику Србију чиме би знатно више потенцијалних кандидата било упознато са конкурсом за попуну упражњеног судијског места.

Дефинитивно, требало би одредити и рокове за отпочиње поступка попуне упражњених судијских места, јер постојећа "празнина" даје исувише маневарског простора Високом савету судства што се показало као контрапродуктивно и, неретко, доводило је до, непотребног, "паралисања" појединих судова. Такође, морало би се узети у обзир и да ли је конкретно судијско место упражњено услед навршавања радног века или из других разлога. Једноставно, навршавање радног века требало би издвојити од осталих начина упражњавања судијских места зато што се ради о јединој извесној околности невезано од врсте судова, тако да омогућава проактивну реакцију у виду правовременог отпочињања поступка за попуњавање судијских места и то, чак, пре навршавања радног века конкретног судије. Штавише, ради се о податку о ком Високи савет судства, већ, располаже обзиром да води лични лист за сваког судију и, свакако, има сазнања када и колико судија ће навршити 65 и/или 67 година живота услед чега ће истима, по сили закона, престати судијска функција.

Предлог

(1) Поступак ради попуне упражњеног судијског места отпочиње објављивањем огласа у "Службеном гласнику Републике Србије" и у најмање два штампана медија који покривају целу Републику Србију најкасније у року од 30 дана од дана престанка судијске функције у суду у Републици Србији.

(2) Изузетно, поступак ради попуне судијског места упражњеног престанком судијске функције због навршавања радног века судије у суду у Републици Србији отпочиње најкасније 90 дана пре навршавања радног века судије.